

# МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

УДК 792.82:793.322](477)

## СТИЛЬ МОДЕРН В ТЕАТРАХ ОПЕРИ ТА БАЛЕТУ ТА ДРАМАТИЧНИХ ТЕАТРАХ УКРАЇНИ

Драч Т.Л.

Національна академія керівних кадрів культури та мистецтв

Сосіна В.Ю.

Львівський державний університет фізичної культури

Важливість питання розвитку танцювального стилю модерн в Україні піднімалися провідними науковцями в галузі мистецтвознавства Д. Шариковим (2010), О. Плахотнюком (2016), Ю. Станішевським (2003). Згідно їхніх досліджень найбільшої уваги в нашій державі заслуговує творчість хореографів в стилі модерн Алли Рубіної, Раду Поклітару, Аніко Рехвіашвілі, Христини Шишкарєвої та ін. Вони поширюють стиль модерн з перших спроб його поширення в Україні. Завдяки їхній роботі, а також співпраці із закордонними майстрами сцени в Україні були створенні балетні вистави з використанням хореографії модерн. **Ключові слова:** танець-модерн, театр опери та балету України, музично-драматичний театр України, сучасні хореографічні вистави, творчість балетмейстерів.

**Постановка проблеми.** В українському балеті процесом оновлення репертуару сучасними балетними виставами займаються художні керівники театрів та артисти балетної трупи, котрі прагнуть удосконалення власної майстерності та розкриття своїх технічних можливостей. Класичний репертуар для них це можливість лише частково проявити свої творчі дані. А постановочна діяльність в оперному театрі зазвичай складається з вивчення нових версій класичних балетів, замість доцільної постановочної роботи над створенням сучасного танцювального матеріалу, в процесі якого можливий підбір лексики, яка би підходила до хореографічних здібностей кожного з артистів. Відпрацювання нової хореографічної лексики дає можливість виявити особливі характеристики певного культурного регіону.

Є хореографи, які підхоплюють ці проєвропейські тенденції в сучасному мистецтві та ставлять балетні вистави на теми, які викривають спірні соціальні питання в роботах, прагнуть показати життєві реалії в світі хореографічного світогляду.

Головна мета нашого дослідження є визначення місця танцю-модерн у репертуарі Оперних та музично-драматичних театрів України, а також аналіз творчості балетмейстерів, котрі ставлять балетні вистави у стилі модерн.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питанню розвитку балетного мистецтва України, а саме балетного театру, приділив увагу у своїх працях відомий театрознавець Юрій Станішевський (2003), котрий ретельно досліджував історію видозмін у балетному репертуарі Київського театру опери та балету ім. Т.Г. Шевченка, а також творчість провідних хореографів та балетмейстерів сучасності. В своїй праці Український балетний театр він приділяє вагоме значення українським національним балетам, однак не оминуло його увагу постановки у стилі модерн. В його публікаціях були висвітлені роботи відомих хореографів у стилі модерн України Алли

Рубіної, Раду Поклітару та Аніко Рехвіашвілі та ін. Окрім того продовжує та розкриває нові спірні питання в галузі балетного мистецтва театральний критик та мистецтвознавець Денис Шариков (2010), котрий неодноразово публікував дослідження сучасної хореографії України у наукових журналах. Важливу роль у розвитку мистецтвознавчого аналізу відіграють наукові дослідження Олександра Плахотнюка, Олега Петрика, публікації Наталії Зубаревої. Вони досліджують хореографію сучасного балету з мистецтвознавчої точки зору.

**Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми.** У даний час актуальними є питання створення сучасних балетних вистав у балетному театрі України, малодослідженими залишаються як творчість українських балетмейстерів, котрі працюють у стилі модерн танцю, так і драматичні вистави, що містять модерн хореографію. Інтерес у контексті означеної проблеми викликає виконавська діяльність артистів балету, котрі, не зважаючи на класичну підготовку, приймають участь у складних хореографічних постановках сучасних балетів.

**Формулювання цілей статті.** Головними цілями статті є: дослідити джерельну базу, ознайомити читача з відомими балетними виставами театрів опери та балету, ознайомитися з репертуаром балетних вистав, які виконуються у стилі модерн. Завданнями даної роботи є: визначити тенденції у розвитку сучасних балетних театрів по всій території України, розглянути можливості співпраці сучасних театрів з закордонними майстрами танцю-модерн, а також залучення сучасних хореографів до постановочної діяльності у театрах драми.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** У даний час професійне мистецтво України перебуває у стадії свого розвитку, створюються нові студії та школи, працюють балетні та драматичні театри, де не останню роль відіграє сучасна хореографія. Особливо актуальним по-

стає питання створення нових сучасних балетів з використанням стилю модерн. На сцені театрів опери та балету України постійно оновлюється хореографічний матеріал, ставляться постановки та хореографія для балетних та оперних вистав. В драматичних театрах, окрім постановок п'єс, художні керівники звертаються до таких театральних форм, як мюзикл, рок-опера та балет (особливо в містах, де є лише драматичний театр). В репертуарі Київського, Львівського, Одеського, Дніпропетровського, Донецького та Харківського театрів опери та балету можна побачити цікаві балетні постановки у стилі модерн. Звісно, одним з головних культурних осередків розвитку сучасного мистецтва є столиця України.

Сучасний танець в Київській опері набув особливого значення після заснування Конкурсу артистів балету та хореографів ім. С. Лифаря. Завдяки майстер-класам та участі світових зірок цей конкурс об'єднав відомих артистів, балетмейстерів, хореографів та репетиторів. Одним з провідних репетиторів Київської балетної трупі є Заслужена артистка СРСР Альвіна Георгіївна Кальченко, котра виховала відомих артистів балету Олену Філіп'єву, Ольгу Кіфяк, Світлану Мікляєву та ін., зуміла створити навколо себе творчу коаліцію, в котру входять її учні та колеги-хореографи, з якими вона співпрацює та допомагає їх професійному зростанню, дає поштовх до розвитку. Такі сучасні балетмейстери як Алла Рубіна, Тетяна Островерх, Людмила Попович та ін. неодноразово співпрацювали з її вихованцями.

Вагому роль у розвитку балетних вистав у стилі модерн відіграв художній керівник театру народний артист УРСР Віктор Ярьоменко, котрий з 2000 року зайняв посаду художнього керівника балетної трупі театру, а наразі він є балетмейстером. До його робіт належать власна інтерпретація балету Раймонда (О. Глазунова), Корсар (А. Адама), Петрушка (І. Стравінського), Шехерезада (М. Римського-Корсакова), Весілля Фігаро (В.-А. Моцарта) та Володар Борисфену (Є. Станковича). Його роботи відрізняються особливим балетмейстерським почерком, хорошим підбором класичних рухів, та вдалим поєднанням лібрето та музики. На протязі його художнього керівництва до балету прийшли такі чудові виконавці як Тетяна Льозова, Наталя Мацак, Світлана Мікляєва та Катерина Кальченко. Наразі він продовжує свою балетмейстерську роботу і ставить власні постановки у неокласичному стилі. Однією з провідних виконавиць його балетних постановок є народна артистка України Олена Філіп'єва.

Олена Філіп'єва – відома українська виконавиця та балерина, чудово пораяється як з класичними партіями в балеті, так і сучасними постановками. Протягом своєї танцювальної кар'єри відрізняється створенням складних хореографічних партій, стабільністю в роботі та яскравою сценічною зовнішністю. Її участь у балеті «Кармен» викликає ажіотаж у публіки. Адже неокласичні партії Олени Філіп'євої – це напрочуд гарне поєднання емоційності та професіоналізму. Наразі в її виконанні можна побачити партію Марини в балеті Лорки Мясина «Грек Зорба».

Народний артист України Денис Матвієнко, шукаючи рішення у розвитку балетного театру

України, взявся за організацію сучасної балетної постановки «The Great Gatsby», де хореографію поставив Дуайт Роден, а музику написав Констянтин Меладзе та Юрій Шепета. Головну партію виконує сам Денис Матвієнко. Саме він очолив театральну трупу та став художнім керівником Київського театру після Віктора Ярьоменка. Але виконувати роль як соліста так і художнього керівника одночасно йому не вдалося, тому за керівництво взялася хореограф Аніко Рехвіашвілі, хореограф у стилі модерн України, випускниця хореографічної студії Державного заслуженого академічного ансамблю танцю України ім. П.П. Вірського. Саме вона є художнім керівником Національного академічного театру опери та балету імені Т.Г. Шевченка на даний час. Її зацікавленість сучасною хореографією та великий досвід роботи у народному колективі, на нашу думку, не компенсує відсутність професійної балетної підготовки, що було би актуальним при керівництві таким мистецьким колективом як балетний театр. Однак, вона досягнула вагомих результатів на базі Київського університету культури та мистецтв, де створила власний колектив «Сузір'я Аніко». Вона автор понад двадцяти балетних вистав у Київській опері, серед її робіт однією з перших є балет «Віденський вальс», де в підтримках та рухах проглядається модернова хореографія.

Діяльність артистів Львівського театру опери та балету ім. Соломії Крушельницької відіграє важливу роль у розвитку сучасних балетних вистав

Західного регіону. Завдяки праці відомого артиста балету та балетмейстера Г. Юсупова, була поставлена вистава «Створення світу». А його донька А. Юсупова, Заслужена артистка України та хореограф Львівської академії балету, створила хореографію до вистави «Лускунчик», в якій приймають участь студенти Львівської академії танцю. Також важливу роль у відкритті нових балетмейстерських імен у Львівському театрі відіграє нещодавно створений конкурс для хореографів «Ballet fest», що відбувається щорічно на базі Львівського театру опери та балету. Переможцю конкурсу надається унікальна можливість постановки одноактного балету за участю артистів балетної трупі театру. Саме так були поставлені нові інтерпретації балетів «Білосніжка та семеро гномів», а також відомі сучасні балетні вистави «Ніч вальпургії», «Карміна Буран», «Коли цвіте папороть», «Любов-чарівниця», «Дрібнички», «Гамлет», де одними з головних виконавців провідних ролей стали провідні солісти театру Євгенія Коршунова та Олексій Потьомкін, Євгеній Светліца та Анастасія Юсупова.

Донецький театр опери та балету в 2011 та 2014 році відновив конкурс ім. Сержа Лифаря, на його сцені відбулися виступи артистів балету та хореографів. Серед головних претендентів на перемогу в цьому конкурсі стала випускниця Академії балету, засновниця танцювальної лабораторії Христина Шишкарьова. Зі своїми вихованцями вона представила постановки у стилі джаз, джаз-модерн та модерн хореографії. Ініціатором відновлення конкурсу став Вадим Писарев (народний артист УРСР та засновник власної школи у Донецьку).

Одеський театр опери та балету прославився не тільки завдяки своєму класичному репертуару та красивій архітектурній будівлі, а й творчості провідних артистів опери та балету. Балет «Чіполіно», який був поставлений Генріхом Майоровим, «Долі» Юлії Гомельської, «Маскарад» Арама Хачатуряна, «Крик», «Нурієв forever» та ін. є яскравим прикладом сучасних балетних вистав у професійному театральному закладі.

На базі Харківського академічного театру опери та балету були поставлені такі сучасні балети як «Собор Паризької богоматері», «Пітер Пен», «Пер Гюнт», «Весна Священна», «Карміна Буран» та ін. Художнім керівником театру наразі став Оріщенко Олег Володимирович.

Дніпропетровський театр представив своїм глядачам вистави «Degage», «Карміна Буран», «Закулисьє», хореографічним сказанням в двох діях та восьми епізодах «Княгиня Ольга», балетом «Ніч перед Різдомом» та іншими. В його трупі працюють провідні артисти балету та опери, а художнім керівником є Ніколаєв Олег Вікторович.

Головний хореограф України, котра працює у стилі модерн Алла Рубіна неодноразово співпрацювала з солістами Київського театру опери та балету та хореографічного училища, а також Київського драматичного театру ім. Л. Українки. Вона поставила балети «Кармен Street», «Ганна Франк», «Карміна Буран», в яких приймають участь як провідні солісти балету та цирку, так і студенти Київського хореографічного училища, Муніципальної академії балету та естрадно-циркового коледжу. Алла Давидівна поставила хореографію до драматичних вистав «Життя в кредит» (про Едіт Піаф) на сцені Київського драматичного театру ім. І. Франка, а також хореографічну постановку до рок-опери «Мойсей», прем'єра котрої відбулася в Одеському академічному українському музично-драматичному театрі.

Важливу роль у розвитку танцю-модерн в Херсонському академічному музично-драматичному театрі відіграє художній керівник Калюжна Л.П. Завдяки її творчій діяльності та співпраці з балетмейстерами у стилі модерн була поставлена вистава «Світ пісень Едіт

Піаф», де вагому частину хореографічної постановки займає сучасний танець. Директор театру, Заслужений діяч культури України Олександр Книга сприяв постановкам сучасної хореографічної вистави «Лускунчик», драматичної вистави «Таємниця літаючої жінки» (провідними виконавцями головних ролей стали – народний артист України Мельник Олександр та Євгенія Кірсанова), «Два серця», «Між небом та землею» (режисер – Павлюк С.).

Завдяки участі у конкурсі ім. С. Лифаря на сцену сучасного балетного театру України вийшов і провідний хореограф-модерніст Раду Поклітару. Своім незвичним танцювальним почерком та своєрідною інтерпретацією драматичних сюжетів він зміг переконати журі конкурсу у доцільності існування сучасних балетних вистав на сцені Київського театру опери та балету ім. Т.Г. Шевченка. Після перемоги він поставив для артистів балету Київської трупі власні балети «Картинки з виставки» та «Весна Священна». А згодом створив власний балетний театр «Київ-модерн Балет», де основною складовою репертуару є сучасні балетні вистави на відомі теми. Тож, на сцені Київського муніципального театру дітей та юнацтва можна побачити такі вистави як «Кармен-ТВ», «Палата №6», власні версії Раду Поклітару «Лускунчика» та «Лебединого Озера».

**Висновки і перспективи подальших досліджень.** Тож, згідно вивченого матеріалу, головним мотивом для створення сучасного репертуару в Україні є зміна смаків публіки та попит на модерн-хореографію як серед аматорів, так і серед професіоналів. Балетмейстери України на даний час перебувають у процесі лексичного пошуку. На сценах академічних драматичних та балетних театрів створюють нові постановки мовою танцю – модерн. Процес еволюції балетного театру від академічно-класичного до вільно-модернового доцільно розглядати і в подальших наукових дослідженнях. Ми розглянули лише частину творчого доробку хореографів України у напрямку танцю-модерн, однак репертуар балетних та музично-драматичних театрів є невичерпною темою для сучасного мистецтвознавства.

### Список літератури:

1. Станішевський Ю. Балетний театр України. – Київ: Культура, 2003. – 566 с.
2. Плахотнюк О.А. Сучасний джаз-танець як феномен художньої культури. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури. – Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2016 р. – 295 с.
3. Шариков Д.І. Теорія, історія та практика сучасної хореографії: Генезис і класифікація сучасної хореографії – напрями, стилі, види [Текст]: монографія / Денис Шариков; Київський міжнародний ун-т, Інститут телебачення, кіно і театру, каф. театрального мистецтва. – К.: КиМУ, 2010. – 208 с.: табл. – Бібліогр. С. 185-198.
4. Петрик О. Балетний театр України у соціокультурній ситуації сьогодення / О. Петрик // Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство, 2012. – Вип. 11. – С. 267-275.

**Драч Т.Л.**

Национальная академия руководящих кадров культуры и искусств

**Сосина В.Ю.**

Львовский государственный университет физической культуры

## **СТИЛЬ МОДЕРН В ТЕАТРАХ ОПЕРЫ И БАЛЕТА И МУЗЫКАЛЬНО-ДРАМАТИЧЕСКИХ ТЕАТРАХ УКРАИНЫ**

### **Аннотация**

Важность решения задач развития стиля модерн в Украине было рассмотрено рядом учёных в сфере искусствоведения Юрием Станишевским(2003), Денисом Шариковым(2010), Александром Плахотнюком(2016). Они обращаются к творческой деятельности таких современных хореографов как Алла Рубина, Раду Поклитару, Анико Рехвиашвили, Кристина Шишкарёва и др. Именно эти балетмейстеры стали первопроходцами в стиле танца-модерн в нашем государстве с момента его появления на сценической площадке. Благодаря им, а также творчеству зарубежных мастеров на украинской сцене появился современный балетный спектакль.

**Ключевые слова:** танец-модерн, театр оперы и балета Украины, современные балетные постановки, драматический театр, балетмейстерская деятельность.

**Drach T.L.**

National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

**Sosina V.U.**

Lviv State University of Physical Culture

## **MODERN STYLE IN THE OPERA AND BALLET HOUSES AND DRAMA THEATERS OF UKRAINE**

### **Summary**

The importance of decision the problem of development of modern branch dancing in Ukraine was considered by scientific researchers in arts Yuriy Stanishevskiy (2003), D. Sharikov (2010), O. PLahotnyuk (2016). They paid attention to the artistic activity of modern style choreographers like Alla Rubina, Radu Poklitaru, Aniko Rehviashvilli, Khrystyna Shyshkaryova and others. They have created their choreography in the modern-style since its development in Ukraine. So due to their activity and cooperation with foreign masters of the scene in Ukraine the modern ballet performances were created and improved.

**Keywords:** modern-dance, Opera and ballet theatre of Ukraine, modern ballet performances, drama theatre, balletmasters' activity.